

**MI A PÁLYA? AZ ISKOLAI PÁLYAORIENTÁCIÓ SZEREPE
ÉS GYAKORLATA A HAZAI GIMNÁZIUMOKBAN
(RECENZÍÓ)**

A recenzió szerzője:

Tajtiné Lesó Györgyi (Drs)
Eszterházy Károly Egyetem

Szerző e-mail címe:
tajtine.lesogyorgyi@gmail.com

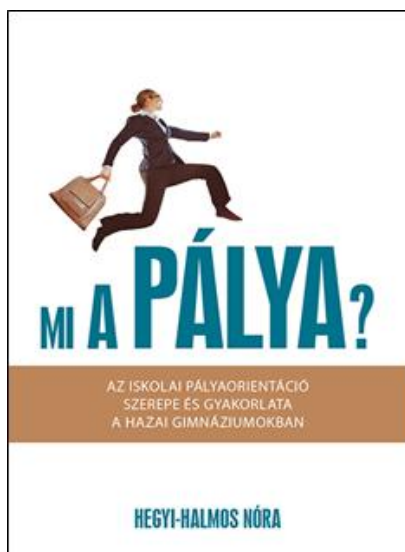
Lektorok:

Fazakas Ida (PhD)
Eszterházy Károly Egyetem

Kolozsvári Csaba (PhD)
Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat

...és további két anonim lektor

Tajtiné Lesó Györgyi (2019): Mi a pálya? Az iskolai pályaaorientáció szerepe és gyakorlata a hazai gimnáziumokban (recenzió).). *OxIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2019/4, 93–96. doi: 10.35405/OXIPO.2019.4.93

A recenzió alapjául szolgáló mű bibliográfiája:

Hegyi-Halmos Nóra (2018): *Mi a pálya? Az iskolai pályaaorientáció szerepe és gyakorlata a hazai gimnáziumokban*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 150 oldal, ISBN 978-963-284-963-8

Kulcsszavak: pályaaorientáció, életpálya-tanácsadás, pályaválasztási tanácsadás, Nemzeti Alaptanterv

Diszciplína: pszichológia, pedagógia

Bibliography of the subject of this recension:

Hegyi-Halmos Nóra(2018): *Mi a pálya? Az iskolai pályaaorientáció szerepe és gyakorlata a hazai gimnáziumokban*. Budapest (HU): ELTE Eötvös Kiadó. 150 oldal, ISBN 978-963-284-963-8

Keywords: career orientation, life long guidance, career counseling, national curriculum

Disciplines: psychology, pedagogy

A szerző, Dr. Hegyi-Halmos Nóra (PhD) az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar egyetemi adjunktusa, a Felnőtt-tanulás és -tanítás kutatócsoport tagja és 2017-ben Pro Facultate díjban részesült.

A könyv címét látva egy gyakorlati megközelítésű, a pályorientációs folyamatban jártas szerző problémafelvetéseit, válaszkereséseit és megoldási javaslatait megfogalmazó írásra számíthatunk. Nem csalódunk, sőt tovább növeli a mű értékét, hogy mindezt egy igen széles társadalmi kontextusba helyezve ismerhetjük meg.

A könyv öt fő részre tagolódik. Struktúrája következetes és jól áttekinthető. Stílusát tekintve nem csak pályaválasztási szakemberek számára ajánlható, hanem a témában kevésbé jártas, de érdeklődő pedagógusok, illetve a pályorientáció határterületein dolgozó szakembereknek is.

Az első fejezet magának a pályának a megválaszthatóságát; az egyéni, individuális döntési lehetőségek megjelenési módjait és azok bővülését mutatja be történeti és nemzetközi szempontból, kiemelve a munka szerepét az egyén életében, a tudásalapú társadalom elvárásait és jellemzőit. A legszélesebb perspektívából kiindulva közelíti meg a napjainkban komoly aktualitást élő témát: a pályorientációs tevékenységek létjogosultságát, módszertanát és alkalmazási alternatíváit. A „pályaválasztás”-nak igaz, hogy nincs több évszázadra visszanyúló történetisége, azonban a gazdasági-politikai-társadalmi változások igen nagy mértékben hatottak rá és befolyásolták létezését, megközelítési módjait, így a hozzátar-

tozó fogalmi repertoár folyamatos változásokon ment keresztül. A szerző ezen fogalmak változását, fejlődését, a tartalmi hangsúly eltolódását is bemutatja számunka, ami azért lényeges, mert a fogalomváltozások egyben szemléletbeli változásokkal és hangsúly eltolódásokkal is együtt járnak. A műben bemutatott hazai és nemzetközi pályaválasztási elméletek: klasszikus pályaalakmasság elmélet, pszichodinamikai elméletek, fejlődés elvet hangsúlyozó elmélet, döntéseméletek, pályaszocializációs elméletek, modern pályorientációs tanácsadás elméleti alapjai. A pályaválasztási elméletek lényegre törő bemutatása a fent említett paradigmaváltásokra mutatnak rá és a napjainkban folyó pályorientációs tevékenységekben ezeknek a paradigmaváltásoknak a maradványait fedezhetjük fel. A pályorientációs tevékenység során használt fogalmi keretek pedig befolyásolják a pedagógusok szerepváltozásait, ezáltal hatva az iskolai pályorientációs tevékenység tartalmi és formai megkonstruálására. A szerző által alaposan körbejárt fogalmak: pályára irányítás, pályaválasztási döntés, pályorientáció, iskolaválasztási döntés, életút-támogató tanácsadás, életpálya-tanácsadás.

A második fejezetben már a konkrét iskolai pályorientációs tevékenység kerül a középpontba. Az iskolai pályorientáció viszonylag részletes és átfogó bemutatása a XX sz. fordulójától napjainkig végig kíséri a társadalmi és gazdasági változásokat. A „pályaválasztási tanácsadás – pályorientáció – életpálya-tanácsadás” fogalomhasználata szemléletmódbeli különbségeket is takar. A kötet szempontjából lényeges „pályorientáció”

központi eleme a folyamat jelleg és a célzott, igényeknek megfelelő információnyújtás. Ebben a fejezetben bemutatásra kerülnek az iskolai pályaaorientáció tartalmi elemei, elválasztva a pedagógusi és a tanácsadói kompetenciákat, illetve a pálya- és szakmaismeretet (végzett tevékenység, munka eszköze és anyaga). Kiemeli a pályaaorientáció egyediségét, ami abban rejlik, hogy egyszerre redukálja a döntési alternatívákat és bővíti a megismert pályaköröket. A fejezet végén olvashatunk két projektről (HEFOP 3.1; TÁMOP 2.2.2), melyekben kísérletet tettek az iskolai pályaaorientáció fejlesztésére. E bemutatásnak egyik fő erénye, hogy az elért eredmények mellett láthatóvá teszi a megvalósítás során felmerülő nehézségeket, problémákat és anomáliákat is.

A harmadik fejezet viszonylag rövid, tizenhárom oldalában összefoglalásra került a pedagógus szerepe és feladata az iskolai pályaaorientációs tevékenységben. Azonban ez a hangsúlyeltolódás nem a szerző általi döntést mutatja, hanem annak bizonyítéka, hogy az iskolai pályaaorientáció módszertana ennyire kidolgozatlan és gyerekcipőben jár. A szerző több platformon is megjelent (jogszabályok, Nemzeti Alaptanterv, kerettantervek, internetes felületek) elvárást, módszertani ajánlást áttekint és bemutat, majd kritikai elemzés tárgyává tesz.

A negyedik fejezetben a rövid, ám annál kritikusabb előző fejezet megállapításait teszi vizsgálat tárgyává, melyben a középiskolákban, azon belül is a gimnáziumokban dolgozó pedagógusok véleményét tárja fel a pályaaorientációval kapcsolatban és elemzi a pályaa-

orientációs tevékenység megjelenését a munkájuk során.

Ennek a fejezetnek a középpontjában három fő kérdés áll:

1. A pedagógusok milyen ismeretekkel rendelkeznek a pályaaorientáció tartalmáról?
2. Hogyan vélekednek a saját szerepükről az iskolai pályaaorientációs tevékenységben?
3. A pedagógus saját munkája során hogyan jelenik meg a pályaaorientáció?

Ebben a három kérdésben láthatjuk, hogy megjelenik az attitűd – tudás – cselekvés hármasa. Ezen területek vizsgálatát segítette a dokumentumelemzés (NAT, kerettanterv, pedagógus kompetenciák), fókuszcsoportos interjú (hipotézisek pontosítása), majd a kérdőíves vizsgálat, melyben 486 gimnáziumi (9–12. évf.) osztályában tanító pedagógus vett részt. A kérdőív lekérdezése három régió nagyvárosában történt: Nyíregyházán, Győrben és Szombathelyen, valamint a fővárosban. Figyelemre méltó, hogy a kérdőívet kitöltők fele osztályfőnök volt. A kutatás eredményei megdöbbentőek, mert a válaszadó pedagógusok fele a képzése, továbbképzése során egyáltalán nem hallott a pályaaorientációról, mint fogalomról, így annak tartalmáról, céljáról és módszertanáról sem rendelkezhet információval. Ebből is jól tükröződik, hogy a szerző lényegi kérdésekre és összefüggésekre tapintott rá a vizsgálatával. A pályaaorientáció tartalmi elemeit tekintve az eredményekből az látható, hogy többnyire egyénileg beszélgetnek diákjaikkal pályaaorientációs döntésüket előkészítendő, vagy csoportos beszélgetést kezdeményeznek a diákokkal. Meglepő módon pályaaorientációs te-

vékenységként sokan jelölték meg, hogy tanulmányi versenyre készítik fel diákjaikat vagy tájékoztatót tartanak a szülőknek a továbbtanulás adminisztratív teendőiről. Még a 10%-ot sem éri el azon pedagógusok aránya, akik pályorientációhoz kapcsolódó tesztet/kérdőívet töltenek ki a diákokkal vagy állásbörzére viszik őket, valamint szakmákat bemutató filmeket néznek velük. A szerző kihangsúlyozza, hogy a pedagógusi munkának fontos eleme a különböző tanuló megismerési technikák alkalmazása vagy a kiscsoportos munka, mely remek alkalom a visszajelzések megfogalmazására, és ezek nem a pályorientációhoz kapcsolható speciális módszerek, hanem a pedagógusképzés elemei. Éppen ezért minden speciális képzés nélkül is, ha ezek benne vannak a pedagógus módszertani repertoárjában, akkor pusztán a cél módosításával felhasználhatóak a pályorientációs munkában is. Az eredményekből kiderül, hogy még ettől is nagyobb kihívást jelent a pedagógusok számára a képzési piac ismerete, mert ehhez komoly információs bázissal és az átadás módszertanának ismeretével is rendelkezniük kellene.

Az ötödik fejezetben az összegzés, a következtetések és az ajánlások fogalmazódnak meg, melyeknek egyik fontos eleme, hogy az iskolai pályorientációs tevékenységben a pedagógusok számára nehézséget jelent a szükséges ismeretek és kompetenciák hiánya.

A pedagógusképzésben szinte csak diákjaik ön- és társismeret-fejlesztéséhez kapnak támogatást, míg a pályaismeretre, szakmaismeretre, a képzési lehetőségekre, és a munkaerőpiacra vonatkozó ismeretek hiányoznak.

Továbbá még mindig nagy a bizonytalanság arra vonatkozóan, hogy a pályorientációt hogyan lehetne beilleszteni az iskolai feladatstruktúrába és így teljesíteni a Nemzeti Alaptanterv elvárásait.

Elmondható, hogy ebben a könyvben a szerző egy társadalmi kontextusba ágyazott, tényeken alapuló, friss és objektív láttelepet ad a gimnáziumokban folyó pályorientáció munka jellemzőiről, nehézségeiről és anomáliáiról.